

O čem (ne)vypovídají vodní krystaly Masaru Emota

V posledních letech vyšla v českém jazyce řada knih od japonského léčitele a spisovatele Masaru Emota (např. *Léčivá síla vody*, *Zázračná moc vody*, *Skutečná síla vody* či *Voda a léčivá síla modlitby*). Vedle toho se v časopisech zaměřených na alternativní medicínu a duchovní vědy, vzácně i v jiném tisku, o něm objevují články nebo i rozhovory s ním. Pan Emoto dokonce na jaře 2009 navštívil Prahu, kde vedl semináře a probíhala výstava jeho fotografií. Fotografie mají přinášet důkazy o tom, že zachází-li se s vodou dobře, tvoří při zmrznutí krásné krystaly, zatímco zachází-li se s ní nedobře, tvoří krystaly nedokonalé a ošklivé. A nemusí se jednat jen o dobré či nedobré fyzické zacházení (znečištění nežádoucími látkami), ale stačí na vodu působit různými elektromagnetickými poli nebo jen na ni myslet.

Pro člověka, který si snaží o věcech okolo udělat vlastní úsudek, je tedy k dispozici docela dost informací. Je proto s podivem, že všechny zmíněné články, z části od nezávislých novinářů, postrádají základní kritický nadhled a stále dokola opakují **tezi, že Emoto podal svými knihami důkaz, že „lidská energie (myšlenky a slova) ovlivňuje molekulární strukturu vody“**. To je však nešťastné nedorozumění. I když by to bylo možná pěkné a záslužné, musíme si přiznat, že Emoto dosud žádný takový důkaz nepřinesl. Proč?

Z kusých popisů metody, které Emoto dosud (za téměř 15 let prezentace své práce!) zveřejnil, víme, že z jednoho vzorku vody odebere pipetou padesát (jinde uvádí až sto) půlmililitrů a každý kápně na jednu Petriho misku. Misky s kapkami nechá zmrazit při minus 25 °C a potom je v místnosti chlazené na minus 5 °C prohlíží pod mikroskopem a fotografuje vzniklé krystaly. Potud nelze skoro nic namítat (nechci zde zacházet do detailů), naopak ve zvládnutí této techniky lze skutečně přiznat i určité novátorství. Problém však nastává v další fázi, kterou bychom mohli nazvat vyhodnocení.

Uvedenou technikou vznikne na miskách z jednoho vzorku vody několik tisíc, možná až desítek tisíc mikrokrytalů, z nichž autor resp. jeho kolegové pořídí sérii nejméně 50 (jinde uvádí až 100) fotografií krystalů. Zdůrazněme, že jde o fotografie vzhledově naprosto rozdílných krystalů, protože každý krystal je jiný, podobně jako každá sněhová vločka je jiná. Jaký je klíč k výběru série těch 50 či 100 z několika tisíc krystalů, nikdo neví – jedná se o objektivní náhodný výběr (jak je zajišťován?) nebo libovůli fotografa? Z každé této série pak hodnotitel vybere jednu fotografii „typického zástupce“, přičemž Emoto přiznává, že fotografové jsou instruováni pořídít (a vybrat) nejatraktivnější snímky.

No a protože Masaru Emoto dosud, přes naléhání veřejnosti i mnoha vědců, nikdy celou řadu fotografií od jednoho vzorku nezveřejnil, můžeme se jen dohadovat, zda v knihách zveřejněný „typický zástupce“ je skutečný a objektivní reprezentant nafocené řady snímků nebo zda „otcem myšlenky“ (výběru) je zde subjektivní hodnotitelovo přání, jak by to mělo vyjít. Přitom pro moderní techniku – kameru a počítač s příslušným softwarem – by už dnes nebyl problém objektivně vyhodnotit sebevětší sérii snímků. Tím samozřejmě neříkám, že to skutečně nemůže být tak, jak Emoto prezentuje. Teoreticky může, ale důkazy, které by byly akceptovatelné pro minimálně kriticky uvažujícího člověka (neplést, prosím s negativně uvažujícím člověkem), Emoto žádné nepředkládá. A, bohužel, se o to ani nesnaží. Proto nemůže vědecká obec brát tuto práci vážně, resp. ji považovat za jakýkoli důkaz o něčem.

Že je voda velice citlivé médium, je všeobecně známo. Důkazy o tom, že voda dokáže reagovat i na velmi subtilní změny elektromagnetického pole Země způsobené sluneční aktivitou, podal již před půl stoletím italský fyzikální chemik Giorgio Piccardi (1895-1972) pomocí jednoduché precipitační reakce (hydrolyza chloridu vizmutu) prováděné po řadu let simultánně v několika laboratořích po celém světě. Že hudba (tóny) má vliv na strukturu hmoty, na růst a ovlivňuje fyziologické procesy, je známo již skoro sto let a počínaje obrazci vznikajícími na základě zvuku (Chladniho obrazce, nověji např. tvorba A.Lauterwassera) až po růstové studie je to také více či méně doloženo. Pokusy s koloidními roztoky (na principu změny zbarvení), ovlivňovanými mentálně člověkem (léčitelem), byly rovněž již dříve prováděny a i když nepřinesly jednoznačné výsledky, nelze jim vytknout, že by se nesnažily o objektivní zkoumání jevu.

Měl jsem opakovaně možnost osobně navštívit přednášky M.Emota na Wasser Symposium v Lucernu (2001 a 2002), měl jsem tam i možnost s ním osobně hovořit. Jeho vystoupení, nutno přiznat, jsou poutavá divadelní přestavení, která se musí líbit; navíc přináší důležité poselství o významu ochrany vod a pozitivního myšlení. Potud mu musí i odborníci fandit. Škoda jen, že na podporu svého záslužného poselství nepoužívá fair prostředky (ověřitelné důkazy). Protože ve chvíli, kdy své spekulativní „důkazy“ používá k podpoře různých komerčních aktivit, se na jeho hlavu snáší oprávněná kritika, celá tato jeho jinak zajímavá práce je nazývána pseudovědou a s vodou se z vaničky vylévá i dítě (tedy ono záslužné poselství). Vědec může být „netradiční“ (jak Emota označují některé publikované články v laickém tisku) – třeba tím, jak se chová nebo vypadá, co zkoumá, jaké používá metody či jaké vyslovuje teorie – ale nemůže rezignovat na základní atributy vědecké práce a myšlení.

Zabývám se profesionálně otázkami kvality vody a zdraví dvacet pět let a o Emotově práci jsem mohl hovořit s řadou zahraničních kolegů, jak „konvenčních“ vědců, tak i s několika „nekonvenčními“ badateli, kteří se snaží o různé alternativní směry ve výzkumu vody, a jejich názor na Emotovy „důkazy“ je shodný s tím, jak výše uvádím. A šlo by citovat i jiné zdroje svědčící o tom, že k obdobným závěrům při hodnocení Emotova díla docházejí nezávisle na sobě jak laici vybavení kritickým myšlením (viz např. zajímavé poznámky Ulricha-Jürgena Heinze v německém časopise ZeitGeist 1/2001, str. 32), tak i novému poznání otevření odborníci (viz např. heslo „Masaru Emoto“ v anglické Wikipedii zpracované Kristopherem Setchfieldem).

Co si má tedy s Emotovým dílem počít soudně uvažující člověk, pokud ho nechce zcela ignorovat nebo hned odsuzovat? Snad jediné považovat autora za umělce, který píše knihy a pořádá představení, kde za pomoci fotografií zmrzlé vody vybízí k porozumění a míru mezi lidmi a mezi lidmi a přírodou: *„Je věcí odpovědnosti každého z nás dozvědět se co možná nejvíce o vodě, která je nejcennějším bohatstvím naší planety, a přispět k proměně vědomí svými myšlenkami, slovy a modlitbami a vzájemnými projevy lásky a vděčnosti. Necht' naše porozumění vodě přinese mír celému světu.“* (M.Emoto)

Mějme však na paměti, že to je snad umělecké představení (performance), ale ne věda, a proto jeho autor nemůže skrze něj předkládat žádné důkazy v oblasti přírodních věd.

MUDr. František Kožíšek, CSc.

podzim 2012